

*veel te beperkt wordt opgevat. Niet alleen Haks studie heeft dit; men zie F.A. van Lieburg, 'Inleiding' tot: id. (red.) De stille luyden. Bevindelijk gereformeerden in de negentiende eeuw. Kampen: De Groot Goudriaan 1995, 11: '... dat de meeste 'bevindelijk gereformeerden' van zichzelf erkennen, geen deel te hebben aan het wezen van de zaak [d.w.z. zelf geen bevinding doorleefd te hebben].*

Zij zijn 'onbekeerd' en kennen alleen het 'historisch geloof', het toestemmen van de waarheid van Bijbel en gereformeerde traditie. Het 'zaligmakend geloof' wordt alleen verkregen door het ingrijpen van God in de persoonlijke existentie'. Maar juist over de aard en vooral de frequentie van dit 'ingrijpen van God' lopen de opvattingen onder de bevindelijken en hun groeperingen sterk uiteen. Op dit punt vormt de Gereformeerde Bond en vormen de Christelijk Gereformeerden nauwelijks een eenheid, en juist op dit punt gaan de afzonderlijke 'oud-gereformeerde' groepen uiteen. Intussen hebben al deze groepen hun groepscode inzake 'praat, daad en gewaad', d.w.z. spreekwijze, handelwijze en kleding. Deze codes worden meer rigide naarmate men meer naar – wat wij nu maar noemen – uiterst rechts opschuift, het getal der verkorenen lager inschat, en dus over zijn eigen 'staat voor God' pessimistischer gestemd is. Bij gemis aan eigen bekering klampt men zich meer aan uiterlijkheden vast, ongeveer op deze wijze: 'Zó doen bekeerde mensen; och, mocht ook ik daar eens toe behoren! Tot zo lang houd ik mij desalniettemin aan wat bekeerden geacht worden te doen'. Hieruit volgt – het zij nogmaals onderstreept – dat niet laxisme maar rigide wetticisme de levensstijl stempelt.] Mij dunk, hier is O nodig: een onderzoeker die de tale Kanaäns zover machtig is dat hij althans als een 'bekommerde' kan participeren en zo, daar de ingeleiden met hem durven praten, de religieuze dimensie op Urk naar haar werkelijke gestalte in kaart brengen. Want daar komt het tenslotte op aan als men het Urker gebeuren cultureel-antropologisch wil benaderen: dat men zicht krijgt op reële, maar moeilijk te benaderen netwerken.

Ik geef grif toe dat het voorgaande mijn T is. Maar ik meen dat ook Hak deze in zijn cyclus via veel intenser O – eventueel door anderen voor hem verricht – had moeten ontdekken. Nu heeft hij de buitenwereld die van zoiets de rationaliteit absoluut niet kan vatten, de kans onthouden om althans in te zien dat binnen een gegeven kader de SGP geen gezelschap dwazen is, vrouw-verachtende mannetjes. Welnee, volgens bijna alle vrouwen uit deze kring zijn slechts mannen geroepen, kerkelijke en politieke ambten te vervullen. Maar het echte, de waarlijk religieuze status, is weggelegd voor enkelen, waaronder